

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційне дослідження **Бібікової Маргарити Олександрівни**
на тему: «Процесуальне керівництво як форма прокурорського нагляду за
додержанням законів під час проведення досудового розслідування»,
подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право,
Національна академія внутрішніх справ (Київ, 2025)

Дисертаційна робота Маргарити Олександрівни Бібікової присвячена комплексному дослідженню теоретичних засад і практичних проблем процесуального керівництва як форми прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування.

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження Маргарити Олександрівни Бібікової на тему «Процесуальне керівництво як форма прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування» зумовлена постійними і суттєвими змінами до законодавства України відповідно до соціально-економічних реалій, а також тенденцій адаптації національного законодавства до європейського. Система органів кримінальної юстиції загалом і система органів прокуратури зокрема, а також їх функціональне призначення потребують систематичного коригування відповідно до належної реалізації завдань кримінального провадження.

Появі в сучасному кримінальному процесуальному праві України інституту процесуального керівництва як форми прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування передувало окреслення його перспектив ще в Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні 2008 року, у якій засвідчено необхідність розширення змісту прокурорського нагляду під час досудового розслідування, згідно з яким прокурор оцінює та спрямовує перебіг розслідування. Згодом цю перспективу було реалізовано з прийняттям 13 квітня 2012 року КПК України. Водночас законодавчі зміни, а також їх швидкість, а інколи й хаотичність, пов'язана серед іншого з воєнним станом, стає причиною виникнення проблем реалізації правових положень, що регламентують повноваження прокурора в

кримінальному провадженні. Підтвердженням цього є правозастосовна практика останніх років, яка демонструє динамічне тлумачення цих норм, подеколи непослідовне й таке, що зазнає критики з боку науковців та учасників кримінального провадження.

З огляду на викладені аргументи, можна стверджувати про актуальність та необхідність наукового дослідження інституту процесуального керівництва як форми прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування.

Дисертантка у теоретичній частині дисертації використала публікації науковців, предметом яких є інститут нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, зокрема таких, як: А. Бурлака, Р. Н. Гасанов, І. В. Гловюк, В. О. Гринюк, М. В. Гузела П. М. Гультай, Д. Драч, І. В. Канфуї, А. А. Колода, І. С. Курбатова, А. В. Лапкін, В. В. Липівський, А. Ломакін, С. В. Лупашку, М. Я. Мавдрик, В. І. Мичко, Д. М. Мірковець, Д. П. Орлик, І. В. Рогатюк, М. В. Руденко, В. П. Півненко, Н. Д. Слотвінська М. І. Смирнов, В. М. Сущенко, М. О. Толочко, О. О. Цимбалістенко, І. І. Шульган, М. В. Черноусько, В. М. Юрчишин та ін.

Поруч з цим, відмічає авторка, у межах монографічних робіт останніх років на рівні дисертаційного дослідження на висвітленні змісту кримінальної процесуальної діяльності прокурора під час досудового розслідування увагу зосереджено в роботі Д. Г. Іллящука «Кримінальна процесуальна діяльність прокурора у забезпеченні прав особи на стадії досудового розслідування» (2024). Аспекти прокурорського нагляду за додержанням законів у формі процесуального керівництва проаналізовано в дисертаційних дослідженнях Р. І. Балити «Реалізація повноважень прокурором при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій» (2021), С. О. Кахновець «Угляд прокурора у кримінальному провадженні» (2021), М. В. Тішина «Забезпечення прокурором допустимості фактичних даних, зібраних за результатами проведення слідчих (розшукових) дій» (2024), А. В. Ткача («Процесуальна діяльність прокурора у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру» (2021), Д. М. Чорного «Організаційно-правові засади

прокурорського нагляду за додержанням законів у формі процесуального керівництва при розслідуванні кримінальних правопорушень про ухилення від сплати податків, зборів, обов'язкових платежів» (2023).

Утім, підкреслює М. О. Бібікова, комплексного дослідження проблематики процесуального керівництва як форми прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, з огляду на специфіку воєнного стану, а також останні зміни до законодавства в частині регламентації повноважень прокурора, у доктрині досі немає.

З огляду на викладене можна констатувати актуальність обраного напряму дисертаційного дослідження, його теоретичну та практичну цінність, що полягає в удосконаленні цього кримінального процесуального інституту, законодавства та практики його застосування.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Вивчення дисертації та наукових публікацій свідчить про логічну структуру роботи, що дало можливість дисертанту всебічно й повно дослідити задекларовану тему у межах визначеного обсягу дисертаційного дослідження.

При написанні роботи авторка проаналізувала достатню кількість джерел (293 найменування), ґрунтовно та критично вивчила роботи правників, що дало їй змогу вирішити важливу наукову задачу, дати відповіді на актуальні й суттєві питання, сформулювати пропозиції та рекомендації з подальшого вдосконалення теоретичних і нормативно-прикладних проблем, пов'язаних із здійсненням процесуального керівництва за додержанням законів під час проведення досудового розслідування.

Обґрунтованість зроблених у дисертації висновків забезпечується емпіричними даними, зокрема рішеннями Європейського суду з прав людини, рішеннями Конституційного Суду України та постановами Верховного Суду; ухвалами та вироками національних судів, зокрема і тими, які розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень; рішеннями Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів; результатами вивчення матеріалів 137 кримінальних проваджень; узагальненнями результатів анкетування 102 детективів/слідчих/ дізнавачів, адвокатів, прокурорів, суддів м. Києва,

Житомирської, Дніпропетровської, Черкаської та Хмельницької областей; офіційними статистичними й аналітичними даними, опублікованими на сайтах Офісу Генерального прокурора та судової влади України. Під час підготовки дисертаційного дослідження використано практичний досвід роботи авторки в органах прокуратури.

Результати наукового дослідження апробовано на міжнародних та міжвідомчих науково-практичних конференціях та опубліковано в дев'яти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей у фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України.

Отже, дисертаційне дослідження М. О. Бібікової виконане на високому науковому рівні, а публікації здобувачки відображають всі його розділи.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація М. О. Бібікової є комплексним дослідженням процесуального керівництва як форми прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування. У результаті наукового дослідження його авторкою запропоновано низку положень, висновків та пропозицій, що характеризуються науковою новизною і мають значення для наступного розвитку науки кримінального процесу, а також практичної діяльності.

Зокрема, **вперше** аргументовано позицію щодо встановлення обов'язку для сторони обвинувачення отримання згоди потерпілого під час досудового розслідування з приводу можливості застосування до підозрюваного заходів виховного характеру. У зв'язку з цим сформульовано пропозиції про внесення доповнень до відповідних статей КПК України; виокремлено форми участі прокурора під час вирішення питання про початок досудового розслідування: 1) отримання повідомлення від слідчого, дізнавача керівником органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, визначені в ч. 5 ст. 214 КПК України (ч. 6 ст. 214); 2) реалізація передбачених законом повноважень починати досудове розслідування за наявності підстав (п. 1 ч. 2 ст. 36, ч. 1, 4, 7

ст. 214 КПК України); 3) реалізація повноважень відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України. Поруч з цим **вперше** обґрунтовано підхід, відповідно до якого невід'ємною складовою процесуального керівництва є спрямування перебігу кримінального провадження під час досудового розслідування; доведено з урахуванням зарубіжного досвіду необхідність дозволити прокурору без обмеження в часі після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР самостійно проводити досудове розслідування або окремі процесуальні дії, що буде сприяти своєчасному встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення, уникненню безповоротної втрати важливих доказів і, зрештою, дасть змогу визначитися з правильною кваліфікацією зареєстрованого правопорушення, як наслідок – підслідністю кримінального провадження.

Окрім розглянутих вище, в роботі містяться й інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни проведеного дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів, положень та висновків дисертаційної роботи М. О. Бібікової не викликає зауважень. Висновки дисертаційної роботи логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на висновках дослідження.

Зроблені авторкою наукові висновки мають вагому аргументацію, є належним чином обґрунтованими. Підтвердженням достовірності наукових положень і висновків, викладених в дисертації, є належна методологія. Для досягнення поставленої мети й виконання зумовлених нею завдань у роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема: «діалектичний метод, використаний з метою поглиблення понятійного апарату процесуального керівництва, прокурорського нагляду, спрямування досудового розслідування, завершення та закінчення досудового розслідування шляхом вивчення дискусії науковців-процесуалістів (підрозділи 1.2, 2.3, 3.1). За допомогою історико-правового методу проаналізовано

історичні аналоги функцій та повноважень осіб, які здійснюють прокурорську діяльність у сучасних умовах, а також відслідковано етапи становлення та розвитку процесуального керівництва як форми прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування (підрозділ 1.1). Порівняльно-правовий метод використано під час зіставлення міжнародного кримінального процесуального законодавства (Болгарія, Боснія та Герцеговина, Естонія, Італія, Латвія, Литва, Молдова, Польща, Франція) і положень українського законодавства (підрозділи 1.2, 2.1, 3.2, 3.3). Формально-юридичний метод дав змогу дослідити положення кримінального процесуального законодавства щодо регламентації інституту процесуального керівництва досудовим розслідуванням (розділи 1–3). Метод системного аналізу законодавства сприяв виявленню процесуальних прогалин (розділи 2, 3). Логіко-нормативний метод застосовано для формулювання та обґрунтування змін і доповнень до кримінального процесуального законодавства в частині здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням (розділи 2, 3). За допомогою соціологічного методу з'ясовано погляди практичних працівників щодо проблем дисертаційного дослідження (розділи 1–3). З метою обґрунтування певних тверджень кількісними даними використано статистичний метод (підрозділи 2.1, 3.2, 3.3)».

Отже, результати дисертаційного дослідження М. О. Бібікової які виносяться на захист, є достатньо аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Наукові результати і положення, що виносяться на захист, одержані завдяки аналізу масиву нормативно-правових актів, у тому числі міжнародного характеру, законодавства інших країн, наукових праць в галузі кримінального процесу.

Обґрунтованість та достовірність одержаних дисертантом результатів, сформульованих висновків і пропозицій забезпечені завдяки використанню різноманітних методів наукового та практичного аналізу. Постановка завдань,

визначення об'єкту, предмету та мети наукового пошуку є чіткими і зрозумілими та цілком відповідають загальним вимогам. Завдання наукової праці здобувачем загалом виконані і мета досягнута. Здобувачка здійснила належну статистичну обробку отриманих даних.

Поставлені наукові завдання виконані на високому методологічному рівні, а дисертантка оволоділа необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано у: *правозастосовній діяльності* (акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження в практичну діяльність Житомирської обласної прокуратури від 5 травня 2025 року); *освітньому процесі* – під час підготовки та проведення лекційних, семінарських і практичних занять зі слухачами, курсантами й студентами, зокрема під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Дізнання» (акт про впровадження результатів дисертації в освітній процес Національної академії внутрішніх справ від 15 травня 2025 року); *науковій діяльності* – під час підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, пропозицій до проектів і чинних нормативно-правових актів (акт про впровадження результатів дисертації в наукову діяльність Національної академії внутрішніх справ від 15 травня 2025 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація М. О. Бібікової викладена українською мовою та має чітку структуру, яка відповідає вимогам МОН України та порядку присудження ступеня доктора філософії. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що поєднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (293 найменування) і чотирьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 237 сторінки, із них обсяг основного тексту – 167 сторінок.

У першому розділі «Виникнення та розвиток інституту процесуального керівництва як форми прокурорського нагляду» на підставі систематизації

напрацювань вітчизняних вчених визначено особливості процесуального керівництва досудовим розслідуванням: здійснення щодо процесуального суб'єкта (слідчого/детектива/дознавача); запроваджено з метою реалізації принципу незмінності прокурора під час проведення конкретного кримінального провадження; контроль за дотриманням прав учасників провадження та реагування на порушення таких прав; безпосередня участь у процесі доказування; наявність у прокурора владно-розпорядчих повноважень.

Поруч з цим у роботі досліджено історичні аналоги функцій та повноважень осіб, які здійснюють прокурорську діяльність у сучасних умовах. Встановлено, що прокуратура України та її функціональне призначення формувалися в умовах відсутності державної незалежності протягом тривалих історичних періодів, впливу на українське суспільство протилежних за змістом європейських і тоталітарних концепцій. У зв'язку з цим розвиток наглядних функцій прокурора в кримінальному судочинстві авторкою запропоновано поділити на два періоди: до здобуття незалежності та після.

Дисертантка, беручи за основу класифікацію форм участі прокурора щодо збирання доказів, запропонованої Д. Орликом, розкриває проблемні питання реалізації процесуальним керівником координаційних, безпосередніх, наглядних повноважень, а також делегованих повноважень слідчого судді в умовах воєнного стану. Підтримуючи пропозиції, висловлені науковцями (А. В. Лапкін, С. В. Подкопаєв), визначає координаційну діяльність прокуратури як самостійну функцію. При цьому звертає увагу на зарубіжний досвід нормативної регламентації зазначеного напрямку діяльності прокурора, зокрема на положеннях ст. 2, 17 Закону Литовської Республіки «Про прокуратуру», адже, відповідно до згаданого акта однією із функцій, що покладена на цей орган, є координація дій органів досудового розслідування під час розслідування кримінальних діянь.

Здобувачка у межах першого розділу фокусує свою увагу на безпосередній діяльності прокурора в процесі збирання доказів У зв'язку з чим Маргарита Олександрівна по-перше, зазначає, що законодавець на рівні зі слідчим наділяє прокурора повноваженнями збирати докази безпосередньо, що

має важливе значення з огляду на те, що він підтримуватиме в суді обвинувачення, основою яких є докази, здобуті під час особистого проведення слідчих (розшукових) дій. По-друге, аргументує, що відсутність законодавчого встановлення випадків особистого проведення прокурором слідчих дій призводить до фактичної нереалізації прокурором таких повноважень.

До того ж авторкою на підставі вивчення ухвал слідчих суддів обґрунтовано, що наглядова діяльність прокурора має зводитися не тільки до погодження клопотань, а й має передбачати особисту участь прокурора в судовому розгляді клопотань про надання дозволу на проведення обшуку, огляду житла чи іншого володіння особи, негласних слідчих (розшукових) дій.

Другий розділ рукопису дисертації «Процесуальне керівництво як форма прокурорського нагляду на початковому та подальших етапах досудового розслідування до його завершення» присвячений питанням про діяльність прокурора під час початку кримінального провадження та його подальшого спрямування, а також забезпечення прокурором швидкого, повного й неупередженого досудового розслідування.

Маргарита Олександрівна на підставі аналізу положень кримінального процесуального законодавства виокремила форми участі прокурора під час вирішення питання про початок досудового розслідування: 1) отримання повідомлення від слідчого, дізнавача керівником органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, визначені ч. 5 ст. 214 КПК України (ч. 6 ст. 214 КПК України); 2) реалізація передбачених законом повноважень починати досудове розслідування за наявності підстав (п. 1 ч. 2 ст. 36, ч. 1, 4, 7 ст. 214 КПК України); 3) реалізація повноважень відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України.

Здобувачка, послідовно досліджуючи проблематику процесуальної діяльності прокурора після внесення ним особисто відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, обґрунтовує з урахуванням зарубіжного досвіду необхідність дозволити прокурору без обмеження в часі після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР самотійно проводити

досудове розслідування або окремі процесуальні дії. На переконання авторки, це буде сприяти своєчасному встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення та уникненню безповоротної втрати важливих доказів, зрештою, допоможе визначитися з правильною кваліфікацією зареєстрованого правопорушення, як наслідок – підслідністю кримінального провадження.

Авторка, привертає увагу до проблеми дотримання розумних строків на етапі персоніфікації кримінального переслідування щодо: своєчасності повідомлення про підозру, щоб фактичне кримінальне переслідування особи не було розпочато раніше, ніж особі повідомлено про підозру, і передчасного направлення до суду обвинувального акта. У зв'язку з цим обґрунтовано, що прокурор повинен забезпечити збалансований підхід під час вирішення питання про закінчення досудового розслідування після повідомлення особі про підозру. З одного боку, йдеться про уникнення зволікань, забезпечуючи вимогу швидкості досудового розслідування, а з іншого – про достатність доказів для прийняття рішень, передбачених ч. 2 ст. 283 КПК України, забезпечуючи виконання вимоги повноти досудового розслідування.

Цікавими є висновки дисертантки про те, що процесуальне керівництво неминуче передбачає обв'язок прокурора спрямовувати перебіг кримінального провадження на досудовій стадії. За наведених обставин, зауважує Маргарита Олександрівна, прокурор спрямовує розслідування тільки в передбачених КПК України випадках у частині погодження відповідних клопотань або коли правовою підставою проведення процесуальних дій є рішення прокурора (постанова про примусове освідування, постанова про ексгумацію трупа). Важливим під час визначення прокурором напрямів розслідування є дотримання балансу між забезпеченням самостійності слідчого (у свободі вибору провадження слідчих дій, тактики й методики їх проведення тощо) і здійсненням процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

У третьому розділі дисертації «Процесуальне керівництво як форма прокурорського нагляду на етапі завершення досудового розслідування» розглянуто процесуальну діяльність прокурора під час вирішення питання про затвердження обвинувального акта й здійснення нагляду за законністю

закриття кримінального провадження крізь призму визначених у законодавстві вимог до зазначених процесуальних рішень: щодо суб'єкта, уповноваженого на оформлення (складання, підписання, затвердження) процесуальних рішень; щодо змісту обвинувального акта й рішення про закриття кримінального провадження. Авторка проаналізувала повноваження прокурора щодо особистого складення обвинувального акта, якщо він не погодиться з тим, що був складений слідчим, дізнавачем, та виявила протилежні підходи правозастосувачів і науковців у частині визначення випадків, у яких прокурор вправі самостійно скласти підсумкове рішення досудового розслідування.

Здобувачкою досліджено проблемні питання, що виникають під час укладення угоди про визнання винуватості: нероз'яснення прокурором вичерпно змісту й наслідків укладення угоди; невідповідність узгодженої сторонами міри покарання вимогам матеріального кримінального закону. Констатовано відсутність належної нормативної регламентації предмета доказування в провадженні на підставі угод. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність визначення обов'язку сторони обвинувачення зібрати достатню кількість доказів, що беззаперечно підтверджують вчинення підозрюваним відповідного кримінального правопорушення, на кшталт положення ч. 2 ст. 505 КПК Республіки Молдова.

Маргарита Олександрівна з-поміж іншого розглянула теоретико-практичні аспекти нагляду прокурора під час вирішення питання про застосування ПЗВХ. Зокрема диференційоване визначення суб'єктів оформлення клопотання про ПЗВХ у положеннях КПК України призводить до плутанини під час направлення до суду клопотання належним суб'єктом. Поруч з цим наслідком недотримання прокурором вимог до клопотання про застосування ПЗВХ (ч. 1 ст. 292 КПК України) у частині відображення в ньому інформації про захід виховного характеру, який пропонується застосувати, є відмова суду в його задоволенні. Дисертантка також акцентувала на неоднозначній судовій практиці в частині необхідності набуття неповнолітнім статусу обвинуваченого, що має передувати складанню прокурором клопотання про застосування до неповнолітнього ПЗВХ на підставі ст. 497 КПК України.

Обґрунтованими, на наш погляд, є запропоновані доповнення положень КПК України, якими буде передбачено обов'язок для сторони обвинувачення отримати згоду потерпілого під час досудового розслідування з приводу можливості застосування до підозрюваного заходів виховного характеру.

У результаті проведеного дослідження здобувачем запропоновані та сформульовані й інші пропозиції щодо удосконалення чинного КПК України в контексті питань, що розглядалися.

На закінчення кожного розділу та всієї дисертації М. О. Бібікова наводяться висновки, в яких конкретно характеризується зміст питань, що досліджувалися. Висновки відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження, мають вагому аргументацію, є належним чином обґрунтованими і характеризуються високим рівнем достовірності.

Вищенаведене дозволяє стверджувати, що дисертація Маргарити Олександрівни Бібікової відповідає існуючим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальні і важливі для науки і практики завдання.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження М. О. Бібікової на тему «Процесуальне керівництво як форма прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування» слід використовувати у освітньому процесі юридичних закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, при підготовці наукових публікацій та монографій, плануванні досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи зміст дисертації в цілому, вважаємо за необхідне висловити ряд дискусійних моментів, зауважень, врахування яких може допомогти дисертантці у подальшій науковій роботі в цьому напрямку:

1. У підрозділі 2.1 Маргарита Олександрівна влучно звернула увагу на наявність проблем у частині реалізації регламентованої процедури початку досудового розслідування, про що свідчать наведені на стор. 89 статистичні

дані, відображені на сайті судової влади. Зокрема, 2024 року слідчі судді розглянули 36 334 скарги стосовно невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, з яких переважну більшість було задоволено – 20 861. Ці дані ілюструють негативну тенденцію до збільшення кількості скарг на бездіяльність слідчого, прокурора щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, унаслідок чого збільшується кількість їх задоволення. Однак далі по тексту авторка перейшла до розгляду форм участі прокурора під час вирішення питання про початок досудового розслідування. Під час публічного захисту хотілось би дізнатись власне бачення авторки щодо наведених статистичних даних.

2. У підрозділі 2.2. «Забезпечення прокурором під час здійснення процесуального керівництва швидкого, повного й неупередженого досудового розслідування» Маргарита Олександрівна послідовно розкрила зміст діяльності прокурора щодо реалізації вимоги швидкості досудового розслідування, проаналізувавши стан дотримання розумних строків під час прийняття таких процесуальних рішень, як повідомлення про підозру та про закінчення досудового розслідування. Проте поза увагою авторки залишились питання забезпечення прокурором повного й неупередженого розслідування.

3. У дисертаційному дослідженні у підрозділі 3.1. «Повноваження прокурора під час затвердження обвинувального акта. Здійснення нагляду за законністю закриття кримінального провадження» на стор. 141-144 здобувачкою виявлено протилежні підходи правозастосувачів і науковців у частині визначення випадків, у яких прокурор вправі самостійно складати підсумкове рішення досудового розслідування. Зокрема, відповідно до судової практики, незгода прокурора з обвинувальним актом є єдиною підставою для його складання процесуальним керівником. Безальтернативно затверджений одним і тим самим прокурором обвинувальний акт без відмови в його затвердженні слідчому порушує баланс між органом досудового розслідування і наглядовим органом з дотримання принципу стримування та противаг, зазначається у судових рішеннях. Натомість з позиції вчених (І. Гловюк,

О. Торбас, О. Капліна, В. Михайленко) прокурор вправі підписати й затвердити обвинувальний акт самостійно не лише у випадку, коли він не погоджується з обвинувальним актом, що був складений слідчим, а й у будь-якому іншому випадку, вичерпний перелік яких законом не визначено. Резюмуючи, Маргарита Олександрівна зазначила, що очевидно є необхідність законодавчого уточнення визначення випадків, у яких прокурор вправі самостійно скласти обвинувальний акт. Отже, з огляду на викладене, здобувачці варто деталізувати свою точку зору щодо неоднозначного тлумачення правниками ч. 1 ст. 291 КПК України.

4. На стор. 159 авторка погодилась з науковими підходами щодо необхідності розширення обсягу повноважень прокурора у кримінальному провадженні на підставі угоди про примирення, а функція прокурора в таких випадках повинна полягати в недопущенні направлення до суду угод, які не відповідають чинному закону і внаслідок цього не будуть затверджені судом. В даному разі дисертантці слід висловити власну думку із зазначенням повноважень, якими необхідно наділити прокурора під час здійснення такого виду кримінальної процесуальної діяльності.

Перелічені зауваження і побажання передусім вказують у більшій мірі на складність досліджуваної авторкою теми. Разом з тим вони мають дискусійний характер і, в цілому, не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертації. За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю одержаних результатів, а також за авторськими публікаціями ця робота є внеском в розвиток вітчизняної науки в галузі кримінального процесу.

Викладене дає підстави для **остаточного висновку** про те, що дисертація на тему: «Процесуальне керівництво як форма прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право є завершеним самостійним дослідженням актуальної і важливої для сучасної науки теми. Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої

освіти (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283, 19 травня 2023 року № 502, 03.05.2024 р. № 507 та 08.04.2025р. № 426), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 № 341, 19.05.2023р. № 502 та 03.05.2024 р. № 507), а її авторка – Маргарита Олександрівна Бібікова - за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент

**доктор юридичних наук, професор
професор кафедри криміналістики,
детективної та оперативно-розшукової
діяльності Національного університету
«Одеська юридична академія»**

Дмитро ЦЕХАН

Підпис професора Д.М. Цехана засвідчую

**Проректор з навчальної роботи
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор**

Галина УЛЬЯНОВА